

Se Människan

Svenska kyrkan

BOKMÄSSAN
22 – 25 SEPT 2022

TEMA

KLIMATKRISEN
SYDAFRIKA

SCENPROGRAM • FOTOGRAFISKA STRÅKET • SEMINARIER • SAMTAL FORTSÄTTER

FOTO: KRISTIN LIDELL

Folkfesten är tillbaka!

ÄNTLIGEN! Sällan har väl detta utrop passat så bra som nu. Efter två annorlunda år är Se människan och Bokmässan tillbaka i samma format som tidigare. Bara ännu mer efterlängtat. Nu blir det återigen folkfest, bokmingel, scensamtal, spontana möten, inspiration, författarspaningar och allt det där som gör Bokmässan i Göteborg till Sveriges största kulturella händelse.

Och inte nog med det. Se människan storsatsar och anordnar utöver ett 60-tal högkvalitativa samtal på vår egen scen också ett 20-tal seminarier på fyra olika scener samt ett omfattande externt program, med en rad olika samarbetspartners. Anledningen är framför allt två: temana Sydafrika och Klimatkrisen.

Svenska kyrkan har verkat i Sydafrika sedan 1876 och både kyrkans och Sveriges tydliga avståndstagande mot det rasistiska systemet under apartheid-tiden var en källa till kraft och hopp för många sydafrikaner. Att tillsammans

lösa klimatkrisen är tveklöst framtidens viktigaste fråga, där allt från jämställdhet och global rättvisa till rent vatten och miljövänliga resor är nödvändiga för att bevara vår gemensamma jord.

Vi vill också särskilt lyfta det nyinsatta temat Rösterna från Ukraina, där ukrainska författare och aktivister på olika sätt får komma till tals. Att värna kulturen är en förutsättning för ett levande språk och hoppet om en ljus framtid, i trots mot mörka krafter.

Väl mött på Bokmässan!

Mikael Ringlander
programchef
Se människan

FOTO: LENNART NILSSON

Anna Rikner
programansvarig
Se människan

FOTO: ANDERS VÄSTLUND

Se människan

- Svenska kyrkan
- Sackeus
- Sensus studieförbund
- Sigtunastiftelsen
- Pilgrim Sverige

REDAKTION

Mikael Ringlander
Anna Rikner
Kristina Bergqvist
Daniel Hulthenmo
Lena Sjöström

OMSLAGSFOTO

Anders Hallberg (Greta Thunberg) och Courtesy of Kagiso Trust (Frank Chikane)

ANSVARIG UTGIVARE

Jonas Ransgård

TRYCK

Sandstens tryckeri
2022

SE MÄNNISKAN

Se människan erbjuder ett 80-tal samtal och seminarier på fyra olika scener. Vårt program på Se människan-scenen, Globala Torget och Klimatscenen ingår i entrébiljetten. Till de seminarier som ingår i Bokmässans seminarieprogram behövs däremot ett separat seminariekort vid sidan av entrébiljetten, med undantag för söndag då alla seminarier ingår i entrébiljetten. Se människan genomför dessutom en rad kulturarrangemang, kopplade till Bokmässan, runt om i Göteborg.

HITTA TILL WEBBEN

svenskakyrkan.se/bokmässan

LIVESÄNDS PÅ YOUTUBE

Alla programpunkter från Se människans scen livesänds på youtube.com/svenskakyrkan. Det går också att se dem i efterhand, både på Youtube och på svenskakyrkan.se/bokmässan.

SE MÄNNISKAN FINNS PÅ

plan 2,
monter G 02:10

ENTRÉBILJETTER OCH SEMINARIEKORT

Mer information om biljetter, rabatter och seminariekort finns på svenskakyrkan.se/bokmässan och på bokmässan.se.

Se människan och Bokmässan 2022

För 25:e året i rad medverkar Se människan på Bokmässan i Göteborg. Under fyra dagar erbjuds ett rikt och brett program, ofta med ett existentiellt perspektiv. Efter två år med coronanpassad utformning, kan vi i år se fram emot en vanlig Bokmässan med stor publik och många författare och förlag på plats på Svenska Mässan. Se människan bjuder bland annat på scensamtal, morgonmeditationer, litterär gudstjänst och ett stort antal seminarier på flera olika scener.

Vi har också ett omfattande program inom de tre teman som är av extra vikt för Svenska kyrkan: Sydafrika, klimatkrisen och det extra-insatta Rösterna från Ukraina. Tillsammans med ett stort antal samarbetspartners bjuder Se människan också på en rad olika kulturarrangemang med koppling till Bokmässan på olika platser i Göteborg.

FOTO: MIKAEL RINGLANDER

• TEMA SYDAFRIKA

SVENSKA KYRKAN har varit närvarande i Sydafrika sedan 1876 och har kontinuerligt haft en tät kontakt med landet. Till årets Bokmässan välkomnar vi därför många sydafrikanska gäster.

Missa inte seminariet

"Försoning – och sen då?"

Torsdag 22/9 kl 16.00–16.45.

Med Frank Chikane, tidigare statssekreterare, författare och pastor, Khadija Patel, en av Sydafrikas främsta undersökande journalister, och Antje Jackelén, ärkebiskop Svenska kyrkan. Seminariekort krävs.

• TEMA KLIMATKRISEN

SVENSKA KYRKAN arbetar kontinuerligt för att lyfta hållbarhetsfrågor och har en färdplan för klimatet. Under årets seminarier medverkar ett stort antal sakkunniga gäster som tillsammans kommer att belysa olika aspekter av de klimatutmaningar vi står inför. Vi lyfter existentiella aspekter, verkar för klimaträttvisa och har tydliga mål för vår egen verksamhets klimatneutralitet.

Missa inte seminariet "Tro, vetenskap och hållbara beslut".

Söndag 25/9 kl 12.00–12.45.

Ett samtal mellan Greta Thunberg, klimataktivist, kardinal Peter Turkson, Vatikanens främsta talesperson i klimatfrågor, Johan Rockström, professor, och Antje Jackelén, ärkebiskop Svenska kyrkan.

Samtal fortsätter – dela tankar om scensamtalen

EFTER VISSA SAMTAL på Se människan-scenen finns möjlighet att mötas i en dialog kring det vi just hört och upplevt. Samtal fortsätter-montern finns mitt emot scenen. Inga särskilda förkunskaper behövs för att delta i en Samtal fortsätter-grupp. Alla deltagare får möjlighet att dela sina egna tankar och bli utmanade av andras utifrån tre olika frågeställningar. Var och en som är med får berätta om en känsla, en tanke och en utmaning som samtalet om boken har gett.

Hur går det till?

Efter scensamtalet går alla som vill delta till Samtal fortsätter-montern, mitt emot Se människan-scenen. Samtalet pågår i 30 minuter och varje samtal kan ta emot tio deltagare. Vi delar med oss av våra personliga reflektioner i tur och ordning. En samtalsledare från Sensus håller i samtalet. Författaren medverkar inte. Scensamtal som följs av Samtal fortsätter är markerade med en asterisk i programmet.

SCENPROGRAM

Samtliga programpunkter på Se människans scen spelas in och går att se digitalt på svenskakyrkan.se/bokmassan. På webben finns också fullständiga programtexter. Dela dina tankar efter scensamtalet i montern Samtal fortsätter mitt emot scenen. Berörda samtal följs i programmet av en röd asterisk. *

TORSDAG

22 SEPT

09.15 – 09.25

Morgonmeditation

Med trons hjälp går det att möta klimatkrisen med hopp och handlingskraft. **Fredrik Ivarsson** mediterar utifrån *Med alla levande varelser – Hopp och motstånd i klimatkrisens skugga*. Medarrangör Argument förlag

09.30 – 09.50

Dödens återkomst *

Coronapandemi, krig och klimatförändringar påminner oss om döden som ett kollektivt problem. Vilka former för att möta döden växer fram i katastrofernas spår? **Mikael Kurkiala** och **Camilla Lif** i samtal med **Ulf Sjögren**. Medarrangör Artos förlag

10.00 – 10.20

Min väg från flyktning till hela Sveriges polis

En berättelse om flykt, skuld, mellanförskap och utsatthet. Om att börja om från noll och om det magiska ordet välkommen. **Nadim Ghazale** i samtal med **Mia Ås**. Medarrangör Bokförlaget Forum

10.30 – 10.50

Ett dolt universum – jordens okända biologiska mångfald *

Hotet mot planetens biologiska mångfald är ett minst lika stort problem som klimatförändringarna. Med ovanliga exempel från naturen och personliga erfarenheter samtalalar **Alexandre Antonelli** med **Henrik Grape**. Medarrangör Natur & Kultur

11.00 – 11.20

Sympati för djävulen

En berättelse om religiös och politisk makt, känslostumhet och möjligheterna till frigörelse i litteraturen och konsten. **Johan Heltne** i samtal med **Irma Schultz** om uppväxten i Livets Ord och tiden på Biskops-Arnös författarskola. Medarrangör Fri Tanke

11.30 – 11.50

Skogslandet – en granskning

Mitt i brinnande klimatkris finns en djup oenighet om hur skogen på bästa sätt ska kunna användas och bevaras. En av vår tids ödesfrågor, omgärdad av tystnadskultur, rädsla och hot. **Lisa Röstellund** i samtal med **Henrik Frykberg**. Medarrangör Bokförlaget Forum

12.00 – 12.20

Ovanjorden

En suggestiv roman om samhörighet och tillit, och om hur marken kan upplevas ge vika då två människor lyckas komma varandra riktigt nära. **Mikael Berglund** i samtal med **Susanne Olbing**. Medarrangör Albert Bonniers förlag

12.30 – 12.50

Blir du ledsen om jag dör? *

En berättelse om familj: både den som formar förutsättningarna för ens liv och den man väljer själv. **Nicolas Lunabba** i samtal med **Anders Kompass**. Medarrangör Natur & Kultur

13.00 – 13.20

Backlashen – metoo och revolutionen som stoppades

Det var en revolution som skulle förändra allt. Äntligen skulle kvinnors röster bli hörda och brottsoffer

få upprättelse. I stället blev det mest tyst. **Irena Požar** i samtal med **Maria Essunger**. Medarrangör Weyler förlag

13.30 – 13.50

Den underjordiska solen

Som vuxen tvingas Mela tillbaka till sitt barndomslandskap. Till berget som en gång slukade henne, men sedan lät henne gå. Till brodern som hon avskyr, men långsamt tvinnas samman med. **Andrea Lundgren** i samtal med **Kristin Windolf**. Medarrangör Natur & Kultur

14.00 – 14.20

Ixelles

En vindlande roman om vänskap och längtan, och ett kärleksbrev till fiktion, påhittade liv och bibliotek. **Johannes Anyuru** i samtal med **Maria Essunger**. Medarrangör Norstedts

14.30 – 14.50

Hela livet – en läkares erfarenheter om hälsa, forskning och vardagens utmaningar

Vi glömmer lätt att den existentiella dimensionen är en förutsättning för god hälsa. **Anders Rosengren** väver i samtal med **Antje Jackelén** samman Dag Hammarskjölds *Vägmärken* med existentiella frågor ur ett hälso-perspektiv. Medarrangör Norstedts

15.00 – 15.45

Seminarium med fokus Sydafrika: När våld och utsatthet blir vardag *

Ett samtal om situationen i Sydafrika med **Ingrid le Roux**, och **Marika Griehsel**. Moderator: **Karin Sarja**. Arrangör Svenska kyrkan Se människan

16.00 – 16.20

Såret

En bilderbok om att hamna i centrum, om att plötsligt bli synlig och vara den som alla vill prata med. Men vad händer sen, när såret försvinner? **Emma AdBåge** i samtal med **Sven Milloft**. Medarrangör Rabén & Sjögren

16.30 – 16.50

Bra jobbat, mamma pingvin

Med bilderboken som verktyg görs klimatkrisen begriplig för en ung målgrupp. Vad kan bilden betyda för att vi ska ta in och förstå vad det är som händer? **Chris Haughton** i samtal med **Johanna Gustafsson Lundberg**. Samtalet förs på engelska. Medarrangör Lilla Piratförlaget

17.00 – 17.20

Vård & omsorg *

En roman om den högsta lyckan och den djupaste oron. Om en cancerdiagnos mitt under graviditeten och en dialog mellan mamman och fostret om allt det som är grunden för vår existens. **Olivia Frygdahl** i samtal med **Cristina Grenholm**. Medarrangör Ordfront förlag

17.30 – 17.50

Den otyglade skönheten – 5 saker konsten vet om demokratin *

En brandfackla för konstens betydelse för människan, samhället och demokratin, i en tid då den behövs som allra mest. **Stefan Jonsson** i samtal med **Per Starke**. Medarrangör Norstedts

FREDAG

23 SEPT

09.15 – 09.25

Morgonmeditation

Hur kan vi med ord fånga det som ligger bortom det mänskliga? Och vilka delar av varat är gemensamma för människan och naturen? **Maria**

Turtschaninoff funderar över teman från sin senaste roman *Arvejord*. Medarrangör Förlaget

09.30 – 09.50

Lyser och lågar *

Hur närmar vi oss människor från andra århundraden och kan dagens människor lära av tidigare bildningsvägar, trots olika livsvillkor? **Ulla-Lena Lundberg** i samtal med **Sven Milloft**. Medarrangör Förlaget

10.00 – 10.20

Åren – Två bröder berättar

Bröderna Westö växte upp i Helsingfors förstäder under rekordåren, i ett land och en familj där det förflutna ständigt gjorde sig påmint. Så vad blir kvar, vad minns vi och vilka lärdomar kan vi dra av våra liv? **Kjell Westö** och **Mårten Westö** i samtal med **Marjut Ervasti**. Medarrangör Albert Bonniers förlag och Schildts & Söderströms

10.30 – 10.50

Generalsekreteraren

Genom samtal med Dag Hammarskjöld ges kött och blod åt transformerande ledarskap. För det är lättare att förstå en modell, när man ser den gestaltad i en verklig människa. **Per Starke** i samtal med **Irma Schultz**. Medarrangör Storge förlag

11.00 – 11.20

Löftet

En drabbande familjekrönika om det moderna Sydafrika. Året är 1986 och apartheidregimen går mot sitt slut. Familjen Swart splittras och det som återstår är de obesvarade frågorna kring ett löfte som aldrig infriats. **Damon Galgut** i samtal med **Johanna Gustafsson Lundberg**. Samtalet förs på engelska. Medarrangör Albert Bonniers förlag

11.30 – 11.50

Ukraina – gränslandet *

År 2014 reser författaren runt i Ukraina för att se vad som händer efter avsättningen av president Viktor Janukovyjtj. Åtta år senare anfaller Ryssland. **Anna-Lena Laurén** ger oss en initierad inblick i dagsläget ▶

FOTO: MAGNUS LAM KARLSSON

Hallå där!...

... Emma AdBåge, författare och illustratör, som deltar på Se människan-scenen med *Såret*, en existentiell bilderbok om att plötsligt hamna i centrum.

Såret utspelar sig på en skolgård, men tematiken berör oss alla. Varför ville du berätta historien utifrån ett sår?

– Den stora tematiken – uppmärksamhet – är inget jag valde aktivt att undersöka. Jag fick titeln *Såret* i huvudet och sedan växte texten därifrån. Jag ville berätta om ett sår, från födelse till död, men så blev det också en berättelse om personen runt såret, och hur hela klassen engagerar sig och djupdyker i det där såret. Det var först efteråt som jag, eller snarare andra, fick syn på den där större tematiken.

Vilka är dina råd för att hantera uppmärksamhet?

– Det beror säkert på vilken typ av uppmärksamhet det är – men att vara lite försiktig är väl bra. Att försöka gå undan ofta, odla sina intressen och att vara mycket med sina vanliga närmsta personer. Sedan finns det ju något fint i bejakandet också, att våga låta sig undersöka jaget i situationen men inte uppslukas helt. **Vad ser du mest fram emot under årets Bokmässas?**

– Känslan av att vara igenom något, att kunna göra det här igen, som förut. Det är fint. Och att träffa vänner och kollegor jag inte har sett på länge.

ANNA RIKNER

SE MÄNNISKAN-SCENEN
TORSDAG 22/9, 16.00–16.20

► och framtiden för Ukraina, i samtal med **Anders Kompass**.

Medarrangör Schildts & Söderströms

12.00 – 12.20

Allt jag inte vill tiga om – en berättelse om sorg, övergrepp och tro mitt i livet

En berättelse om övergrepp, att föda barn, vara mor, mista sin son och om att våga läsa Bibeln med egna ögon. Om att vara kvinna och troende i dag. **Charlotte Rorth** i samtal med **Kerstin Dillmar**.

Samtalet förs på danska.

Medarrangör Libris bokförlag

12.30 – 12.50

En handfull vind

Det är 1978 och i Teheran har revolutionen tagit fart. 40 år senare irrar Minou och hennes familj omkring i Uppsala, fortfarande påverkade av spillrorna av det som varit. **Negar Naseh** i samtal med **Ludvig Lindelöf**.

Medarrangör Natur & Kultur

13.00 – 13.20

Röda sirener – en ukrainsk familjehistoria

Författaren återvänder till sitt ukrainska barndomshem och bjuder på en gripande skildring av Ukrainans 1900-talshistoria – och om familjehemligheter som bevarats i generationer. **Victoria Belim** i samtal med **Maria Bergius**. Samtalet förs på engelska.

Medarrangör Brombergs

13.30 – 13.50

Europas mödrar de senaste 43 000 åren *

Resan går från regnskogens schimpanser till Nordens sköldmör, via Neandertal-sex till ett 5 000 år gammalt incestfall. Det handlar om folkvandringar, könsroller och vad den allra senaste vetenskapen har att säga. **Karin Bojs** i samtal med **Sara Wrigle**.

Medarrangör Albert Bonniers förlag

14.00 – 14.20

Oceankänslan – om behov av en ny berättelse

Efter mer än ett decennium på högsta politiska nivå lämnade **Isabella**

Lövin sina poster. Här skildrar hon sin tid i politiken och de miljöpolitiska utmaningar vi står inför. Samtalsledare: **Henrik Frykberg**. Medarrangör Natur & Kultur

14.30 – 14.50

Regnet

Några unga människor i Porto bestämmer sig för att göra något radikalt åt den kapitaldrivna gentrifering som pågår i den historiska stadskärnan. **Maxim Grigoriev** i samtal med **Marjut Ervasti**.

Medarrangör Albert Bonniers förlag

15.00 – 15.30

Seminarium med fokus Sydafrika: Ett land i förändring *

Ett samtal mellan **Frank Chikane** och **Antje Jackelén**.

Moderator: **Karin Sarja**.

Samtalet förs på engelska.

Arrangör Svenska kyrkan Se människan

15.40 – 15.50

Sydafrikas utmaningar

Erik Lysén talar om Act/Svenska kyrkans roll i dagens Sydafrika.

Arrangör Svenska kyrkan Se människan

16.00 – 16.20

Stargate. En julberättelse

Det närmar sig jul och Ronjas pappa har ännu en gång blivit arbetslös. Han hänger på stamstället Stargate, medan Ronja säljer kransar och julkärvar "till förmån för fattiga barn". Det är hjärtskärande utan att vara sentimentalt, grundat i omtlig empati. **Ingvild H. Rishoi** i samtal med **Kristin Windolf**.

Samtalet förs på norska.

Medarrangör Flo förlag och Voksenåsen

16.30 – 16.50

Jag såg ett träd

Eva Ströms dikter från pandemiären tar avstamp under träden och talar om nuets plågor, men också om uråldriga myter, helgon och himlakroppar.

Samtalsledare: **Lena Sjöstrand**.

Medarrangör Albert Bonniers förlag

17.00 – 17.20

I dina händer *

En spänningsroman om gängkriminalitet och unga pojkar i en utsatt förort, i ett segregerat samhälle där det är svårt att få hjälp för unga människor som inte ser någon framtid inom lagens ramar.

Malin Persson Giolito i samtal med **Gudmund Erling**.

Medarrangör Wahlström & Widstrand

17.30 – 17.50

Detaljerna

En roman med fyra porträtt och tusen detaljer, om tummade pocketböcker, psykedelisk dans och kippande oro. En berättelse om vilka vi är, vilka vi varit och vilka vi blev.

Ia Genberg i samtal med **Lotta Fång**.

Medarrangör Weyler förlag

18.00 – 18.20

Jag kom inte ut – jag blev mig själv *

Ann-Christine Ruuth föddes på 1950-talet, fick namnet Åke och växte upp i en kyrklig småländsk familj. Vem var han, kyrkoherden och trebarnspappan, och vad behövde han för att bli hel? 2010 blev Ann-Christine sig själv, 58 år gammal. Samtalsledare: **Mia Ås**.

Medarrangör Norstedts

18.30 – 18.50

Verkligheten

Vad sker med människan när hon jämt har publik och vad blir viktigt när vi ständigt visar upp vårt liv för andra. Vad är sant och vad är falskt? En roman om vad existens och verklighet faktiskt innebär. **John Ajvide Lindqvist** i samtal med **Pontus Nilén**.

Medarrangör Ordfront förlag

På Youtube!
Alla samtal på
Se människan-scenen
filmas och publiceras på
[youtube.com/svenskakyrkan](https://www.youtube.com/svenskakyrkan)

LÖRDAG 24 SEPT

09.15 – 09.25

Morgonmeditation

En klimatroman där uppvärmningen av jorden är en premiss för berättelsen, men ännu mer en roman om människor och deras stundom irrationella levnadsbana. Poeten **Jonas Gren** tar i sin morgonmeditation avstamp i romanbuten **Kromosomparken**.

Medarrangör Weyler förlag

09.30 – 09.50

Hur vi levde – den gudomliga komedin i Sverige *

Varför mår vi så dåligt när vi har det så bra? Från Dante till pandemin, från politiken till filosofin, leds vi på en resa genom vår tids största frågor: Vilka är vi? Och hur blev vi så här?

Niklas Ekdal i samtal med **Cristina Grenholm**.

Medarrangör Mondial förlag

10.00 – 10.20

Koryféerna

Den tredje delen i Anderssons romanberättelse om det svenska 1900-talet utspelas med mordet på en statsminister som fond.

Lena Andersson i samtal med **Björn Vikström**.

Medarrangör Bokförlaget Polaris

10.30 – 10.50

Svart historia

Det finns de som ser på Afrika som ett enda land, som ett mörkt hörn av världen där de har noll koll på kontinentens komplexa historia. Att kasta nytt ljus över den sortens tankegångar var författarens utgångspunkt för instagramkontot Svart historia – som nu blivit bok. **Amat Levin** i samtal med **Gudmund Erling**.

Medarrangör Natur & Kultur

11.00 – 11.20

Det elfte manuset

Den legendariska Hanne Wilhelm-

sen lever isolerad, men när Norge stängs ner under pandemin vågar hon sig åter ut i skydd av mörkret. En berättelse om samhällsengagemang, familjehemligheter, svek och olika identiteter. **Anne Holt** i samtal med **Kristina Ljunggren**.

Samtalet förs på norska.

Medarrangör Piratförlaget

11.30 – 11.50

Girig-Sverige – så blev folkhemmet ett paradys för de superrika *

Sverige var länge känt som ett av världens mest jämlika länder. Men nu har något skett. Klyftan mellan de superförmögna och resten av befolkningen ökar snabbt. Vad innebär detta för samtiden och framtiden? **Andreas Cervenka** i samtal med **KG Hammar**.

Medarrangör Natur & Kultur

12.00 – 12.20

lhågkom oss till liv

Vad hände egentligen de släktingar som försvann under andra världskriget? En tecknad dokumentärroman om det allra svåraste. **Joanna Rubin Dranger** i samtal med **Antje Jackelén**.

Medarrangör Albert Bonniers förlag

12.30 – 12.50

Tredje, och sista, romanen om Bjørn Hansen

77-åriga Bjørn Hansen bor i en etta i centrala Oslo och har slutat intressera sig för omvärlden. I rädsla för dödens allvar debatterar han sina himmelska föreställningar med de som gått före honom. **Dag Solstad** i samtal med **Lena Sjöstrand**.

Samtalet förs på norska.

Medarrangör Ordfront förlag

13.00 – 13.20

Försoningens väg

– teologiska och diakonala perspektiv på försoning, upprättelse och liv *

Behovet av försoning gör sig ständigt påmind i världen av i dag – men också i mötet med Sydafrikas historia. Så vad är försoningens roll för mänskligt välbefinnande och hur ska ►

FOTO: ANNA WIDOFF

Hallå där!...

... serieskapare **Joanna Rubin Dranger**, som på **Se människan-scenen** samtalat om den tecknade dokumentärromanen *lhågkom oss till liv, där hon tar reda på vad som egentligen hände alla hennes släktingar som försvann under andra världskriget*.

Du skildrar i boken hur svårt, men också nödvändigt, det kändes att berätta din familjs historia. Vad var det som gjorde att du ändå orkade och hur känns det nu när boken är ute?

– Arbetet pågick under flera år och jag kände hela tiden en enormt stark angelägenhet – jag måste lyckas berätta detta. Periodvis var jag ute och sprang tidigt varje morgon för att mitt psyke skulle klara av att sortera i detta enorma och komplexa material. Några gånger blev jag även tvungen att ta längre pauser. Efter att boken kommit ut och fått ett så fantastisk mottagande är jag djupt påverkad. Det berör mig på ett existentiellt plan att känna att många andra delar min upplevelse av angelägenhet vad gäller det jag gestaltar.

Av alla öden du fått ta del av, kan du berätta om någon som berörde dig lite extra djupt?

– Det är så många som berört mig, bland andra flera av de släktingar som jag berättar om i boken, som lilla Faivel och hela min morfars familj som var kvar i Grodno när tyskarna kom. Men också den norska läkaren David Abrahamson som försökte argumentera mot Hitler, eller den nu levande släktingen Chaim som jag lyckades hitta i Tel Aviv.

ANNA RIKNER

SE MÄNNISKAN-SCENEN

Lördag 24/9 12.00–12.20

► försoningsprocessen se ut? **Ulrica Fritzon** och **Ebba Älverbrandt** i samtal med **Susanne Rappmann**.
Medarrangör Verbum

13.30 – 13.50

Och där var många andra kvinnor – en bortglömd frihetsrörelse *

Föreställningen att kristendomen är något som försämrade livet för kvinnan är allmänt spridd. Men den bilden behöver revideras. Syster **Sofie Hamring O. P.** i samtal med **Werner G. Jeanrond**.

Medarrangör Artos & Norma bokförlag

14.00 – 14.20

Instrumenten – memoarer under konstruktion

I första delen av flerbandsverket Memoarer under konstruktion, berättar artisten **Eva Dahlgren** om sitt liv och sin karriär.

Samtalsledare: **Ludvig Lindelöf**.

Medarrangör Piratförlaget

14.30 – 14.50

Onda nätters drömmar – november 1942 och andra världskrigets vändpunkt i 360 korta kapitel

Brev, dagböcker och memoarer ger 39 personliga och samtida vittnesmål som tillsammans skapar en lika laddad som intim bild av krigets vändpunkt. **Peter Englund** i samtal med **Dan-Erik Sahlberg**.

Medarrangör Natur & Kultur

15.00 – 15.45

Seminarium med tema Klimatkrisen: En fråga på liv och död – klimatkrisen ställer ekumeniken på sin spets *

Ett samtal med **Peter Turkson** och **James Bhagwan**, under ledning av **Antje Jackelén**.

Samtalet förs på engelska.

Arrangör Svenska kyrkan Se människan

16.00 – 16.20

Den som dödade helvetets änglar

I kampen mot extrem och väl-

organiserad brottslighet sätter två pensionärer livet på spel. Deras namn är Carl Hamilton och Erik Ponti. **Jan Guillou** i samtal med **Mikael Ringlander**.

Medarrangör Piratförlaget

16.30 – 16.50

Profeten och idioten

I en tid av stora samhällsförändringar, polarisering, pandemi, väpnade konflikter och rädsla inför framtiden, hur kan vi bäst använda humorn för att nå fram? **Jonas Jonasson** i samtal med **Åke Bonnier**.

Medarrangör Bokförlaget Polaris

17.00 – 17.20

Större trygghet aldrig fanns *

Vad är priset för trygghet och går det att försäkra sig mot det onda utan att skapa nya former av ondska? Det undrar **Klas Östergren** i sin roman, som spinner vidare på ett 50 år gammalt fiktivt mord.

Samtalsledare: **Kristina Ljunggren**.

Medarrangör Bokförlaget Polaris

17.30 – 17.50

Lilla fredsboken – om att vara följare till Jesus på fredens väg

Vad betyder det egentligen i dag att vara Jesu efterföljare och slå följe med honom på fredens väg? **KG Hammar** och **Lotta Fång** i samtal med **Elisabet Pettersson**.

Medarrangör Verbum

SÖNDAG 25 SEPT

09.15 – 09.25

Morgonmeditation

Genom historien har den kristna tron uppmanat människor att se Guds närvaro i naturen och att förhålla sig till jorden på ett respektfullt sätt. **Annika Spalde** mediterar utifrån *Med alla levande varelser – Hopp och motstånd i klimatkrisens skugga*.
Medarrangör Argument förlag

09.30 – 09.50

Vid regnbågens slut finns en katt *

Katten Kerstin har blivit ett fenomen på Instagram med närmare 90 000 följare. Men berättelsen är något mer än vardagliga anekdoter på sociala medier. **Lars Lerin** och **Niklas Strömstedt** i samtal med **Susanne Rappmann**.

Medarrangör Mondial förlag

10.00 – 10.20

I en sal på lasarettet – en berättelse om min mamma, tuberkulosen och folkhemmet

Som sjuåring insjuknar författarens mamma i tbc och skickas i väg på barnsanatorium i tio månader. Rädslan för att bli sjuk på nytt och tystnaden som omger sjukdomen blir till erfarenheter som präglar hela hennes liv. **Björn Wiman** i samtal med **Björn Vikström**.

Medarrangör Norstedts

10.30 – 10.50

Oceanen

Hösten 1765 tillbringar Jean-Jacques Rousseau 45 dagar på ön Ile Saint-Pierre på flykt undan offentligheten. Men snart kan filosofen inte fly längre. **Steve Sem-Sandberg** i samtal med **Alf Linderman**.

Medarrangör Albert Bonniers förlag

11.00 – 11.20

Föda åt min hämnd *

Sebastian Sanzinger är stridsflytt i Luftwaffe och tanken på hans stundande bröllop och det frikostigt utportionerade metamfetaminet är det enda som håller honom uppe. En roman om en ung idealist som sjunker allt djupare ner i förnedringen. **Bengt Ohlsson** i samtal med **Birgitta Westlin**.

Medarrangör Albert Bonniers förlag

11.30 – 11.50

Båten

Hur ser friheten ut när man är fri? Sex kvinnor samlas i Kapstaden för att segla över Atlanten. De är fullständiga främlingar för varandra. Ett existentiellt äventyr ombord på en

segelbåt. **Lotta Lundberg** i samtal med **Dan-Erik Sahlberg**.

Medarrangör Natur & Kultur

12.00 – 12.20

Mitt stora vackra hat – en biografi över Victoria Benedictsson

Benedictssons oförutsägbarhet och självständighet fortsätter att fascinerar, liksom hennes självmord. Dog hon av olycklig kärlek, i sviterna av barndomens övergrepp eller som en logisk följd av ett patriarkalt system? **Elisabeth Åsbrink** i samtal med **Werner G. Jeanrond**.

Medarrangör Bokförlaget Polaris

12.30 – 12.50

Slugger

Johan närmar sig 60-årsåldern och funderar på hur samhället egentligen har utvecklats. I en tid av global uppvärmning är samhällsklimatet kallare än någonsin – eller var det egentligen inte alls bättre förr? **Torbjörn Flygt** i samtal med **Elisabet Pettersson**.

Medarrangör Bokförlaget Polaris

13.00 – 13.20

Triomf *

Johannesburg, 1994. Den vita familjen Benade känner förändringens vindar blåsa när Sydafrika står inför sina första demokratiska val. Och de gillar det inte. **Marlene van Niekerk** i samtal med **Ulf Sjögren**.

Samtalet förs på engelska.

Medarrangör Weyler förlag

13.30 – 13.50

Dröm, baby, dröm

En människa som inte kan sluta sörja: Vad är det hon sörjer egentligen och vad ska hon göra med all sorg? En diktsamling om det stoff som sorgen vävs av. **Jenny Tunedal** i samtal med **Birgitta Westlin**.

Medarrangör Wahlström & Widstrand

14.00 – 14.20

Yani

Debutroman som träffsäkert skildrar stark vänskap, mellanförskap, saknad, sorg och samhörighet.

En inblick i orten genom ögonen på tre killar från Botkyrka, som mest

är som vilka ungdomar som helst. Men möjligheterna är smalare. **Nora Khalil** i samtal med **Marika Palmadahl**.

Medarrangör Natur & Kultur

14.30 – 14.50

Nuckans hjärtespalt

Nuckan vill föra andra samtal om kärlek, makt och relationer än de som ryms i vår tids ideal om romantisk tvåsamhet. För hur kan en samlevnadsform, som gör så många så olyckliga och begränsade, betraktas som ett tecken på normalitet? **Malin Lindroth** i samtal med **Lotta Fång**.

Medarrangör Norstedts

15.00 – 15.45

Seminarium med tema Klimatkrisen: Mod och motstånd – unga utmanar och tar plats i klimatfrågan *

Ett samtal mellan **Greta Thunberg** och **Sara-Elvira Kuhmunen**, under ledning av **Amanda Björksell**.
Arrangörer Svenska kyrkan Se människan och Bokförlaget Polaris

16.00 – 16.20

Jorden – vår planets historia och framtid

Nio processer styr tillståndet på vår planet – och alla är överansträngda. För att säkerställa färskvatten, klimatet och den biologiska mångfalden för framtida generationer behövs kunskap. **Johan Rockström** i samtal med **KG Hammar**.

Medarrangör Natur & Kultur

16.30 – 16.50

Minnesbrunnen – om helgon, skallmätare och hotet mot demokratin

Fem historiska nedslag blir en sprängbräda ut i samtiden, och in i framtiden, och visar hur vårt sätt att minnas, av flera olika skäl, nu håller på att förändras. **Maja Hagerman** i samtal med **Jakob Wirén**.

Medarrangör Norstedts

FOTO: THORSTEIN GREPPIK

Hallå där!...

... professor **Johan Rockström**, aktuell med *Jorden – vår planets historia och framtid*, skriven tillsammans med **Owen Gaffney**, som deltar i två seminarier och ett scensamtal i *Se människans regi*.

Seminarierna handlar bland annat om vikten av hållbara globala överenskommelser. **Så vilka klimatfrågor är det mest akut att nå globala överenskommelser om?**

– Att fasa ut olja, kol och naturgas. Vi måste också rädda den biologiska mångfalden för att hålla den överenskomna planetära klimatgränsen på 1,5°C. Det handlar främst om matomställningen, att omvandla världens jordbruk från den enskilt största orsaken till att vi förlorar mark, vatten och biologisk mångfald, till att bli en del av lösningen – att fånga upp kol och rädda biologisk mångfald.

Berätta om din bok, vad är inspirationen bakom den?

– Jag insåg att vi klimat- och hållbarhetsforskare sitter på ”the best untold story in town”, vilket också var arbetstiteln i början. Vi håller på att knuffa hela planeten över ett stup, men vi har också hjältar som kliver fram med lösningar för en mer attraktiv, modern och hälsosam framtid. Sedan utvecklades projektet vidare, till en dokumentär på Netflix, som i sin tur blev underlag för den svenska utgåvan av boken.

ANNA RIKNER

SE MÄNNISKAN-SCENEN
Söndag 25/9 16.00–16.20

SEMINARIER

"Klarar världen klimat-omställningen?"

Söndag 25/9 kl 10.00–10.45

"Tro, vetenskap och hållbara beslut"

Söndag 25/9 kl 12.00–12.45

Världspremiär för film om Tutu

Nobelpristagaren och Sydafrikas före detta ärkebiskop Desmond Tutu uppmärksammas i en film av dokumentärfilmare Marika Griehsel. Torsdag den 22 september är det världspremiär i Göteborgs domkyrka.

DESMOND TUTU är en av vår tids främsta människorättsaktivister. Som kyrklig ledare och icke-våldsförespråkare vigde han sitt liv åt kampen mot det sydafrikanska apartheidsystemet och tilldelades 1984 Nobels fredspris för sina insatser. Efter befrielsen fortsatte han att vara en tydlig röst för mänskliga rättigheter över hela världen. Han dog i december 2021, 90 år gammal.

Filmen, *A tree has fallen – remembering Archbishop Desmond Tutu*, får sin världspremiär i anslutning till Bokmässan. Filmen är gjord av dokumentärfilmaren Marika Griehsel.

Griehsel var Sveriges Televisions Afrikakorrespondent från 1990 till 2002.

Marika Griehsel, varför har du gjort den här filmen?

– Se människans programchef Mikael Ringlander och jag talade om Desmond Tutu inför Tutus 90-årsdag, som firades i oktober 2021. Desmond Tutu har haft en enorm betydelse då det gällde att internationellt uppmärksamma de fruktansvärda förhållanden som rådde för majoritetsbefolkningen i Sydafrika under apartheidtiden. Tutu fick Nobels fredspris 1984 och propagerade för sanktioner mot den vita rasistiska regimen. Han ledde Sannings- och försoningskommissionens arbete och blev en röst för rättvisa och fred även efter det första demokratiska valet i Sydafrika 1994. Han var en sanningsägare och en stor människorättsaktivist.

Berätta lite kort om filmen och om vilka som medverkar?

– Jag har intervjuat några personer som stått Tutu nära, arbetat med honom och inspirerats av honom. Svenska läkaren Ingrid le Roux medverkar, det gör även Tutus

personlige assistent John Allen, musikern Concord Nkabinde som just nu tonsätter Tutus ord, och en rad andra spännande personer.

Varför är det viktigt för framtida generationer att minnas Desmond Tutu?

– Desmond Tutu är en av vår tids främsta människorättsaktivister och hans gärning har inspirerat miljontals människor. Precis som vi känner till Gandhi, Nelson Mandela och Moder Teresa, så är det viktigt att lyfta Tutus arbete för fred, rättvisa och försoning.

Filmpremiären arrangeras av Svenska kyrkan Se människan i samarbete med Göteborgs domkyrkoförsamling, Verbum och Sensus.

ANNA RIKNER

Program

**Torsdag 22 september
Göteborgs domkyrka**

19.00 Biskop *Susanne Rappmann* hälsar välkommen

19.10 Inledning av ärkebiskop *Antje Jackelén*

19.20 Filmvisning. *A tree has fallen – remembering Archbishop Desmond Tutu*. En film av *Marika Griehsel*

20.20 Samtal mellan läkaren *Ingrid le Roux* och *Frank Chikane*, tidigare statssekreterare, författare och pastor, under ledning av *Marika Griehsel*

20.50 Mingel

FOTO: PRIVAT

Demokratikämpe gästar

KAMPEN MOT apartheid kostade pastor Frank Chikane rätten att kalla sig pastor. Efter befrielsen blev han återinsatt och senare även en del av Sydafrikas demokratiska regering. Under Bokmässan deltar han i två seminarier i Se människans regi, med fokus på försoningsarbete och Sydafrikas väg framåt.

Frank Chikanes engagemang i befrielse rörelsen startade redan under universitetstiden. Hans aktivism straffades med upprepade avstängningar från studierna, innan han till slut helt

FOTO: COURTESY OF KAGISO TRUST

tvingades lämna universitetet. År 1980 vigdes han till pastor och fortsatte kampen för medmännisklighet och demokrati i sin nya roll. Men efter bara ett år avkragades han på grund av sitt politiska engagemang.

Efter apartheidregeringens fall arbetade Frank Chikane med samordningen av de första fria valen, vilka genomfördes 1994. Han återupptog även sina studier, vilket ledde till en dubbel masterexamen i konst och teologi. Fem år senare blev han statssekreterare under Thabo Mbekis regeringstid. Pastor Frank Chikanes livslånga samhällsevenemang fortsätter oförtrutet och han är än i dag en aktiv del av den sydafrikanska demokratirörelsen.

ANNA RIKNER

SEMINARIE

"Försoning – och sen då?"

**Torsdag 22/9 kl 16.00–16.45
Bokmässans seminarieprogram, F5**

SE MÄNNISKAN

"Ett land i förändring"

Fredag 23/9 kl 15.00–15.30

Greta Thunberg i klimatdebatt

UNDER BOKMÄSSAN debatterar klimataktivist Greta Thunberg miljöfrågor i Se människans regi med Sveriges ärkebiskop, Vatikanens utsände kardinal och en av världens ledande klimatforskare. Så hur kommer det sig att en 19-åring från Stockholm talar med världens främsta experter och beslutsfattare? Svaret stavas civillära, envishet och engagemang.

Det har hänt mycket på fyra år och världen har på många sätt förändrats i grunden. En av de mer hoppfulla skillnaderna är Greta Thunbergs resa, som bevisar vad en enskild individ kan åstadkomma. Utöver hennes viktiga engagemang för miljön visar hennes historia också att det är värt att kämpa för det du tror på. En enskild individ kan fortfarande förändra världen.

Det började i augusti 2018 med en ensam flicka som sittstrejkdade utanför Sveriges riksdag, med en handskrivna pappskiva med budskapet "Skolestrejck för klimatet". Och har utvecklats till en hel folkrörelse, ledd av en ung kvinna med samma brinnande engage-

mang, som i klimatfrågor blivit talesperson för en hel generation. Greta Thunberg delar titeln med likasinnade aktivister som Ayakha Melithafa från Sydafrika och Vanessa Nakate från Uganda, men i västvärlden är hon den klart mest kända. Och hon förvaltar sitt inflytande med stor integritet och ett fortsatt brinnande engagemang för att vi alla tillsammans ska rädda världen innan det är för sent – både åt oss själva, för vår gemensamma värld och för kommande generationer.

ANNA RIKNER

SEMINARIE

"Tro, vetenskap och hållbara beslut"

**Söndag 25/9 kl 12.00–12.45
Bokmässans seminarieprogram, K**

SE MÄNNISKAN

"Mod och motstånd – unga utmanar och tar plats i klimatfrågan"

**Söndag 25/9
kl 15.00–15.45**

Nobelkonsert i Tyska Christinae kyrka

Lördag 24 september kl 17.00
En tidsresa med texter och tonsättningar av nobelprisvinnande poeter. Haga Motettkör under ledning av Ulrike Heider.

FOTO: PATRIK SANDSTRÖM

Besök av fader Lucian från Roman i Rumänien

UTANFÖR STADEN Roman i Rumäniens fattigaste område, driver Franciskanerbröder ett stort arbete med bland annat skola, hälsovård och lavendelodling. Fader Lucian från Roman kommer att medverka i Se människan-montern och därutöver kommer han också att besöka Apelvikshöjds kyrka i Varberg torsdagen den 22 september klockan 8.30 för att delta i mässan. Efter mässan blir det frukost och samtal. Söndagen den 25 september klockan 11.00 deltar han även i mässan i Fässbergs kyrka i Möln-dal. Därefter träff i församlingshemmet.

FOTO: MIKAEL RINGLANDER

FOTO: JESSICA GOW

SEMINARIEPROGRAM

Med anledning av årets teman Klimatkrisen och Sydafrika anordnar Se människan ett stort antal seminarier i samarbete med en rad olika samarbetspartners.

På svenskakyrkan.se/bokmässan finns fullständiga programtexter.

TORSDAG 22 SEPT

• TEMA KLIMATKRISEN

11.00 – 11.45

Plats: Bokmässans seminarieprogram, J1

När livet förändras – klimatkrisen i Sápmi

För den som lever av naturen ger klimatförändringarna omedelbara och akuta konsekvenser. Efter att ärkebiskop Antje Jackelén framförde Svenska kyrkans officiella ursäkt för kyrkans övergrepp på det samiska folket pågår arbetet med att hitta gemensamma vägar framåt. Hur görs det bäst i ljuset av klimathotet? Ett samtal med **Sara-Elvira Kuhmunen**, **Matti Berg Blind** och **Åsa Nyström**. Moderator: **Patricia Fjellgren**. Arrangör: Svenska kyrkan Se människan

12.00 – 12.45

Plats: Bokmässans seminarieprogram, F5

Ecocid som internationellt brott

Genom att allvarligt skada naturen skadas grunden för hela vår existens. *Faith for Ecocide* arbetar för att göra ecocid till ett brott med gemensam internationell lagstiftning, på samma sätt som för folkmord. Både påven, det svenska biskopsmötet och andra religiösa ledare och organisationer har ställt sig bakom kravet, bland dem Svenska kyrkans unga. Så vad innebär egentligen en internationell ecocid-lagstiftning och varför står de religiösa samfundens främst på barrikaderna? Med **Jojo Mehta**, **James Bhagwan** och **Tova Lindqvist**. Moderator: **Pella Thiel**. Språk: Engelska Arrangör: Svenska kyrkan Se människan

16.20 – 17.00

Plats: Globala torget, Stora scenen

Klimatet och Sydafrika – om ekonomisk och ekologisk rättvisa
Sydafrika är ett av världens mest

ojämlika länder. Hur kan en klimatomställning bli del av vardagen när mat för dagen är många främsta fokus? Den interreligiösa miljöorganisationen SAFCEI vill medvetandegöra politiker och religiösa ledare om orsakerna bakom klimatförändringarna och agera för klimaträttvisa. Ett samtal mellan **Francesca de Gasparis** och **Marika Griehsel**. Moderator: **Erik Lysén**. Språk: Engelska Arrangör: Svenska kyrkan Se människan, Act Svenska kyrkan och SAFCEI

• TEMA SYDAFRIKA

15.00 – 15.40

Plats: Globala torget, Stora scenen

När korruptionen tar över
De ständigt ökande ekonomiska klyftorna i Sydafrika har skapat en grogrund för allt grövre korruption, med ett system uppbyggt på tjänster och gentjänster. Ett stort arbete görs för ökad insyn, samtidigt som det blir allt farligare att öppet utmana systemet. Hur har det blivit så här och hur ser en lösning ut? Ett samtal mellan **Khadija Patel** och **Sylvia Vollenhoven**. Moderator: **Louise Lindfors**. Språk: Engelska Arrangör: Svenska kyrkan Se människan och Fojo

16.00 – 16.45

Plats: Bokmässans seminarieprogram, F5

Försoning – och sen då?

Sydafrikas sannings- och försoningskommission banade väg för ett fritt och demokratiskt samhälle efter apartheid. Samtidigt sköts den allra svåraste uppgiften på framtiden: att omfördela rikedomar och minska ojämlikheterna i samhället. Så hur ska Sydafrika som nation hantera arvet efter apartheidregimen i relation till den politiska situation landet nu befinner sig i? Och hur ser det

fortsatta arbetet för demokrati och mänskliga rättigheter ut? Med **Khadija Patel**, **Antje Jackelén** och **Frank Chikane**. Moderator: **Erik Lysén**. Språk: Engelska Arrangör: Svenska kyrkan Se människan

FREDAG 23 SEPT

• TEMA KLIMATKRISEN

12.00 – 12.45

Plats: Bokmässans seminarieprogram, G3

Klimatomställning Sverige – hur ska vi öka tempot?

Sverige ska bli världens första fossilfria välfärdsland. Klarar vi den omställningen och hur hanterar vi vårt sårbara geopolitiska läge? Räcker det att företagen byter ut alla fossilbränslen eller måste vi också förändra de ekonomiska spelreglerna så att en mer hållbar konsumtion premieras? Vilken roll spelar folkbildning, nya värderingar och livsstilar? Om det samtalar **Johan Kuylentierna**, **Karin Lexén**, **Ann-Louise Lökhölm Klasson**, **Svante Axelsson** och **Stefan Edman**. Moderator: **Henrik Grape**. Arrangör: Svenska kyrkan Se människan

14.00 – 14.45

Plats: Klimatscenen, D-hallen

Naturens rättigheter – att skapa fred med jorden

Ingår i temat Rättvis omställning.

När naturens rättigheter blir lag påverkas alla samhällsområden i en mer miljömedveten riktning. Att värna naturen genom ekopedagogik betyder att inta en utgångspunkt där jordens förutsättningar för överlevnad är lika viktiga som människans rättigheter. Så vad innebär det i prak-

tiken? Ett samtal med **Ingrid Berg**, **Martin Hultman** och **Pella Thiel**. Moderator: **Michael Nausner**. Arrangör: Svenska kyrkan Se människan

14.20 – 14.40

Plats: Globala torget, Stora scenen

Vårda jorden! – hur tro och jämställdhet kan bidra till klimaträttvisa

Konsekvenserna av klimatförändringarna påverkar oss människor orättvist. De som redan lever i utsatta situationer saknar ofta motståndskraft och drabbas först och värst. Vilken makt har religiösa aktörer som kommer ur patriarkala strukturer att bidra till en förändring av normer och handling? Med **Francesca de Gasparis** och **James Bhagwan**. Moderator: **Sofia Svarfvar**. Språk: Engelska Arrangör: Svenska kyrkan Se människan, Act Svenska kyrkan och SAFCE

• TEMA SYDAFRIKA

11.00 – 11.45

Plats: Bokmässans seminarieprogram, J1

Den långa kampen för yttrandefrihet

Oberoende journalistik i Sydafrika spelar en avgörande roll för demokratin, en demokrati som länge begränsats av stora klassklyftor och korrupta maktthavare. Här möts några av förgrundsgestalterna i den ständiga kampen för yttrandefriheten: **Khadija Patel**, **Niren Tolsi** och **Sylvia Vollenhoven**. Moderator: **Hedda Krausz Sjögren**. Språk: Engelska Arrangörer: Fojo/ Linnéuniversitet och Svenska kyrkan Se människan

13.00 – 13.45

Plats: Bokmässans seminarieprogram, J1

Försoning i rasismens spår

Samerna har genom historien utsatts för kyrkans övergrepp. Vad kan Sverige lära av den sydafrikanska försoningsprocessen och de åtgärder som togs – och inte togs – där? Ett samtal mellan **Kaisa Huuva**, **Antje Jackelén** och **Sindiwe Magona**. Moderator: **Karin Sarja**. Språk: Engelska Arrangör: Svenska kyrkan Se människan

16.00 – 16.20

Plats: Globala torget, Stora scenen

Hälsa, hållbarhet och hopp – Ingrid le Roux om Philani

Den svenska läkaren och apartheidmotståndaren Ingrid le Roux var Desmond Tutus husläkare och har arbetat i Sydafrika i över 45 år. Med fokus på barn- och mödravård har hon skapat en framgångsrik modell för hälsoarbete i Sydafrikas fattigaste områden. Ett samtal mellan **Ingrid le Roux** och **Lisbeth Gustafsson**. Arrangör: Svenska kyrkan Se människan

LÖRDAG 24 SEPT

• TEMA SYDAFRIKA

11.00 – 11.45

Plats: Bokmässans seminarieprogram, H1

Kampen mot apartheid

Under kampen mot apartheid stack Sveriges tydliga ställningstagande ut i den internationella politiken. Stödet till befrielseorganisationen ANC blev något väldigt betydelsefullt för många svenskar – och det svenska stödet avgörande för många sydafrikaner. Så vad hände med engagemanget och samarbetet efter befrielsen? Hur ser försoningsarbetet ut i dagens Sydafrika och vilken relation har länderna i dag. Ett samtal mellan **Sindiwe Magona**, **Wally Serote**, **Ingrid le Roux** och **Mikael Wiehe**. Moderator: **Marika Griehsel**. Språk: Engelska Arrangör: Svenska kyrkan Se människan, Olof Palme International Center och Verbum

SÖNDAG 25 SEPT

• TEMA KLIMATKRISEN

10.00 – 10.45

Plats: Bokmässans seminarieprogram, G4

Klarar världen klimatomställningen?

Klimatkrisen är akut och för att vända utvecklingen måste världen omedelbart fasa ut fossila bränslen och göra

hållbara politiska och ekonomiska investeringar. Så vad är oddsen för att lyckas? Några av Sveriges främsta experter tar oss med till krisen och dess effekter – men också till nya löfresrika projekt. Med **Johan Rockström**, **Erika Bjerström**, **Tomas Käberger** och **Christina Bernérus**. Moderator: **KG Hammar**. Arrangör: Svenska kyrkan Se människan

12.00 – 12.45

Plats: Bokmässans seminarieprogram, K

Tro, vetenskap och hållbara beslut

Vår jord är i allvarlig fara. Här vill Svenska kyrkan med sitt breda klimatfokus skapa dialog för allas gemensamma framtid. Så hur ska det samarbetet se ut och vilken roll ska vetenskap och tro spela när det gäller att nå globala överenskommelser om en äkta hållbar framtid? Ett samtal mellan kardinal **Peter Turkson**, **Greta Thunberg**, **Antje Jackelén** och **Johan Rockström**. Moderator: **Henrik Grape**. Språk: Engelska Arrangör: Svenska kyrkan Se människan

• TEMA SYDAFRIKA

15.00 – 15.30

Plats: Globala torget, Stora scenen

Farligt att vara kvinna

Sydafrika har en av världens mest moderna författningar med omfattande skydd för kvinnor, barn och HBTQI-personer. Men i verkligheten är situationen en annan. Det könsbaserade våldet är omfattande och det dödliga våldet är på samma nivåer som i länder med aktiva konflikthärdar. Samtidigt pågår en kraftig motreaktion med massdemonstrationer och rörelser som vill motverka våldet. Ett samtal om situationen i Sydafrika med **Siphokazi Jones** och **Koleka Putuma**. Moderator: **Ännu ej klart**. Språk: Engelska Arrangör: Svenska kyrkan Se människan

FOTOGRAFISKA STRÅKET

Bokmässan handlar inte bara om bokstäver och ord, utan även om bilder. Det fotografiska stråket på Bokmässan uppmärksammar bildens betydelse och fotografisk litteratur. Se människan samarbetar med ett stort antal fotografer och förlag för att visa aktuella fotoutställningar och bildspel. De flesta utställningarna finns på plan 2. Nedan följer ett axplock av vad som visas.

Närvarande

Ibland tar det timmar, men ofta krävs bara några minuter för att skapa kontakt och förtroende för att få huvudpersonen att slappna av framför kameran. Kultur-, idrotts- och andra kända profiler porträtterade av Anders Deros.

FOTO: ANDERS DEROS

Tutu på Bokmässan

Den sydafrikanska ärkebiskopen och människorättskampen Desmond Tutu inspirerade en hel värld. I samband med hans 90-årsdag den 7 oktober 2021 visades fotoutställningen Desmond Tutu 90 år i

FOTO: MIKAEL RINGLANDER

Göteborgs domkyrka. Nu visas bilderna även på 2022 års Bokmässan, som Desmond Tutu besökte vid två tillfällen för att bland annat medverka på

Se människan-scenen. Utställningen består av foton tagna vid biskop Tutus besök på Bokmässan 2007 och 2014.

Djungelns och sportens superstjärnor

Med sina kameror har Jan Fleischmann fångat sportens superstjärnor och flera av våra mest ikoniska vilda djur, däribland snöleopard, leopard och svart leopard (den melanistiska formen av leoparden, ofta kallad svart panter), östlig låglandsgorilla, lejon, bengalisk tiger, jaguar, varg, nilkrokodil och många andra. Jan, som är uppväxt i Göteborg och bosatt i Mariestad, har gjort flera böcker. Hans senaste projekt är fotografiska barnböcker om gorillor och

en serie om en indisk leopardunge. I böckerna blandar han egna och andras texter.

FOTO: JAN FLEISCHMANN

Till varje pris

I läckande gummibåtar och murkna fiskeskutor lyckades fler än en miljon människor ta sig över Medelhavet till Europa under flyktingkrisen år 2015. Fyra år senare anlände drygt 110 000 personer och EU-ledare utropade triumferande att krisen var över. Men vad döljer sig bakom de låga siffrorna och talet om framgång?

Anna Roxvall och Johan Persson reser i den europeiska migrationspolitikens spår genom Afrika, där

auktoritära regimer anlitas som gränskontrollanter, bistånd byts mot migrationsbekämpning och liv och död bleknar bort ur statistiken. Vi får följa människorna som korsar förrädiska öknar, frontlinjer och stormiga hav för att ta sig till Europa. Vi får också möta gränsväktare, hänsynslösa krigsherrar och pressade beslutsfattare. De första är fast beslutna att nå fram, de senare fast beslutna att stoppa dem – till varje pris.

FOTO: JOHAN PERSSON

DET HÄNDER I GÖTEBORGS KYRKOR

Kulturarrangemang i Göteborgs kyrkor under Bokmässan.

TORSDAG 22 SEPT

För dig som en dag ska dö

Det finns mycket i vår tid som påminner oss om döden. Samtidigt har döden professionaliserats. Många har aldrig sett någon avliden och när vi ställs inför döden lämnas vi ofta ensamma. Hur pratar vi om det här? **Camilla Lif**, präst i Katarina kyrka i Stockholm, och **Philip de Croy**, författare, doktorand i livsåskådning och Sveriges enda thanatolog (läran om döden) samtalar med **Eric Schöldt**, kulturjournalist och programledare. Stråkkvartetten **Omorfia** medverkar tillsammans med **Robert Eriksson**, sång.

FOTO: MARCUS GUSTAFSSON

Tid: 19.00
Plats: Betlehemskyrkan, Vasagatan 26–30

Tid: 19.00
Plats: Betlehemskyrkan, Vasagatan 26–30

FREDAG 23 SEPT

Hur ser frihet ut när man är fri?

Ett samtal som går på djupet för att urskilja de långa linjerna kring människans behov av frihet, identitet och självförverkligande i förhållande till gemenskap, politik och religion.

Författarna **Lena Andersson** och **Lotta Lundberg** samtalar under ledning av **Joel Halldorf**, professor i kyrkohistoria, skribent och författare.

Tid: 19.00
Plats: Betlehemskyrkan, Vasagatan 26–30

LÖRDAG 24 SEPT

Barnens Bokmessa i BK

En fullspäckad dag med aktiviteter för stora och små: bokloppis, dansa en bok, teater, sång och musik, inbjudna artister, barnens tanke-smedja, sagohörna, pyssel, ansiktsmålning och servering.

Tid: 10.00–15.00
Plats: Betlehemskyrkan, Vasagatan 26–30

Mod, hopp och kärlek i skuggan av framtiden

Även om tilltron till de vuxnas förmåga att rädda planeten är låg hos dagens unga, bär de själva på mycket av den vilja, kreativitet och oräddhet världen behöver. Programledaren och författaren **Elin Ek** och författaren **Johanna Nilsson** – båda aktuella med nya böcker – sam-

FOTO: STEFAN TEL

båda aktuella med nya böcker – sam-

talat med **Magnus Sundell** om mod, hopp och kärlek i skuggan av klimatförändringar och andra framtidshot. Sångensemblen **Iris** under ledning av **Carin Åkesson** medverkar
Tid: 18.00
Plats: Betlehemskyrkan, Vasagatan 26–30

SÖNDAG 25 SEPT

FOTO: GABRIEL LILJEVALL

Litterär gudstjänst

Årets litterära gudstjänst utgår från sånger och prat med multikonstnären och författaren **Stina Wollter**. Medverkar gör även **Micke Olsson Wollter**.

Arrangörer: **Betlehemskyrkan i Göteborg tillsammans med Kultursamverkan Svenska kyrkan och studieförbundet Bilda**

Tid: 11.00
Plats: Betlehemskyrkan, Vasagatan 26–30

Utställning och vernissage: "Vi är alla Pinocchio"

Färgstarka, lekfulla och angelägnare tavlor av Pietro Raffone.

PIETRO RAFFONE ÄR ARKITEKT och konstnär med rötterna i Italien. Utställningen sker i samarbete med Anna Laurin, som är projektledare, konstnär och granne med Masthuggskyrkan.

Utställningen diskuterar i sju teman vår lojalitet till samhället och hur vår retorik och våra handlingar leder till att vi förbrukar jordens resurser. Pietro och Anna arbetade fram utställningen

för att stödja Håpets Katedral, ett heligt rum och konstinstallation av plast som återvunnits från havet i Borgs stift i Norge. Under utställningen kommer det även finnas information om Håpets katedral i kyrkan.

Vernissage:
17 september kl 12.00

Utställningsperiod:
17 september – 20 november
Plats: Masthuggskyrkan, Storebackegatan 15

FOTO: ANNA LAURIN

MISSA INTE ...

TORSDAG

... filmpremiären av **Marika Griehsel** *A tree has fallen – remembering Archbishop Desmond Tutu*, klockan 19.00 i Göteborgs domkyrka. Filmvisning och samtal med bland andra ärkebiskop **Antje Jackelén** och författaren och förre statssekreteraren i Sydafrika, pastor **Frank Chikane**. Fri entré.

FOTO: MARIKA GRIEHELSE

FREDAG

... den ukrainska journalisten och författaren **Victoria Belims** samtal på Se människan-scenen 13.00–13.20 under rubriken "Röda sirener – en ukrainsk familjehistoria". Samtalet ingår i temasatsningen Roster från Ukraina, där Se människan Svenska kyrkan är en av arrangörerna.

FOTO: BRÖMBERGS

FOTO: MIKAEL RINGLANDER

LÖRDAG

... Sydafrikaseminarieriet "Kampen mot apartheid", klockan 11.00–11.45 i H1. Artisten **Mikael Wiehe**, författaren **Sindiwe Magona**, poeten **Wally Serote** och den svenska läkaren i Sydafrika **Ingrid le Roux** berättar om apartheidtiden – och vad som hände sedan. Seminariekort krävs.

FOTO: KIM JAKOBSEN

SÖNDAG

... klimatseminariet "Tro, vetenskap och hållbara beslut", klockan 12.00–12.45 i K. Med klimataktivist **Greta Thunberg**, kardinal **Peter Turkson**, ärkebiskop **Antje Jackelén** och professor **Johan Rockström**. Under söndagen ingår alla seminarier i entrébiljetten, så det tillkommer ingen extra kostnad. Men kom i tid, det kan snabbt bli fullt.

Litterär gudstjänst med tema klimatkrisen

Litterär gudstjänst med tema klimatkrisen, söndagen den 25 september klockan 11.00–12.00 på Bokmässan. Medverkar gör författarna **Patrik Svensson** och **Johanna Nilsson** samt **Mikael Wiehe** med musiker och kören Kärlekör från Halmstad. Gudstjänsten leds av kyrkoherde **Lars Björksell**.

Klimatkrisen påverkar oss alla och är vår tids ödesfråga. Klimatläget sätter också sin prägel på litteraturen, vilket tydliggörs i samtal med två

författare och läsning ur deras aktuella böcker. **Patrik Svensson** läser ur essäsamlingen *Den lodande människan – havet, djupet och nyfikenheten* och **Johanna Nilsson** ur romanen *Ängeln på Rival*.

Kärlekör leds av **Stefan Ljungberg**. Medverkar gör också **Anders Pettersson**, på gitarr, och **Christer Karlsson**, på klaviatur. *Se människan*, Albert Bonniers förlag och *Historiska Media*

FOTO: ADAM HAGLUND